

Tema: Mennesket og naturen

Tekster i dette opplegget:

- Utdrag fra *Den sjette utryddelsen* av Elizabeth Kolbert
- Utdrag fra *Trærnes hemmelige liv* av Peter Wohlleben
- «Til forsvar for naturen» av Dag O. Hessen

Mål med opplegget: Å vekke elevenes interesse for sakprosa

- gjennom at elevene setter ord på sin personlige leseopplevelse
- gjennom at elevene diskuterer temaer som tas opp i tekstene
- gjennom at elevene bruker sakprosaetekster som inspirasjon og modell for egne tekster

Før lesingen

Forbered lesingen ved å snakke om paratekstene, for eksempel bokomslag, illustrasjoner, ingress og overskrifter på avsnitt osv.

- I hvilken grad klarer dere å forutsi hva tekstene handler om?
- Hva vet dere om dette emnet fra før?
- Hvordan tror dere forholdet mellom menneske og natur vil bli fremstilt i de tre tekstene?

Snakk også om ord og begreper som du mener kan være vanskelige for elevene.

I bokutdraget fra *Den sjette utryddelsen* av Elizabeth Kolbert kan det f.eks. dreie seg om: *levninger, torv, nautiske, atlanterhavskryssing, lukrativ, populasjonstettheten*

I utdraget fra *Trærnes hemmelige liv* av Peter Wohlleben kan det være ord som: *definitivt, utsondrer, feromonene, etylen, artsfrendene, vepseavkommet, parasittene, internfunksjon, galle, salisylsyre, fiberoptiske, hyfer, podet*

I Dag O. Hessen sin tekst, «Til forsvar for naturen», kan dere f.eks. snakke om betydningen av følgende ord: *lunefullt, metanutslipp, meteoritter, ammonittene, karakterarter, antropocen, kolliderer, parasitter, sopphyfer, sterile, monokulturer, kulisser*

Andre muligheter er å la elevene bruke tokolonnotatet som dere finner [her](#), eller å be dem om å dele ordene inn i tre kategorier – ord de kan, ord de er usikre på og ord de tror at de ikke kan, slik det f.eks. blir foreslått i den korte artikkelen «Som lyn og eksplosjonar: Å utvikle ordforråd» av Liv Engen og Mette Bunting som dere finner [her](#).

Underveis

Be gjerne elevene notere stikkord, eller strek under ord eller setninger underveis. For eksempel:

- Noe som gjør inntrykk på dem
- Noe de er enige/ uenige i
- Noe de ikke visste fra før

Etter lesingen

Dag O. Hessen har kalt artikkelen sin «Til forsvar for naturen».

- Hvorfor tror dere at han har gjort det?
- I hvilken grad tror dere at han mener at naturen trenger et forsvar?
- Hvem eller hva skal den forsvares mot?
- Hva er målet med et slikt forsvar?

Lærerveiledning til Faktafyk 2017: utarbeidet av Foreningen !les

- Er dere enige?
- På hvilken måte er den sjette utryddelsen annerledes enn de forrige?

I utdraget fra *Den sjette utryddelsen* omtales behandlingen av geirfuglen – en fugl som nå er totalt utdød.

- Hva vet dere om geirfuglen?
- Hva synes dere om måten geirfuglen ble behandlet på – på Island og på Funk Island?
- Hvorfor tror dere at de behandlet dem slik?

Nylig kom det frem at sjiraffen har havnet på rødlista for truede dyrearter:

<https://www.nrk.no/sorlandet/-en-skremmende-utvikling-1.13266316>

- Vet dere om andre dyrearter som er utrydningstruede i våre dager?

Velg ut en eller flere av disse artene og finn ut mer om årsaken til at de er truet av utryddelse.

- Hvordan tror dere at vår bruk av naturen vil bli beskrevet om 2-300 år?
- Tror dere at dere kommer til å oppleve en sjette utryddelse? Begrunn svaret.

I utdraget fra *Trærnes hemmelige liv* gir Peter Wohlleben eksempler på hvordan trærne kommuniserer med hverandre.

- Hva overrasker dere når dere leser utdraget?
- Hvilke opplysninger endrer, utfordrer eller bekrefter det dere vet fra før?
- Hva betyr det for hvordan dere oppfatter trær og skog?
- Hva tror dere at forfatteren ønsker at vi skal bruke disse nye opplysningene til?

Til slutt kan dere vurdere de tre tekstene.

- Hvilken av tekstene likte dere best? Hvorfor?
- Hvordan synes dere tekstene egner seg til å belyse tema?
- I hvilken grad lærte dere noe nytt underveis i lesingen og i diskusjonen/arbeidet med spørsmålene?
- Om tema? Om sakprosa-sjangeren?

Skriveoppgave:

Finn ut mer om ett eller flere dyr som er truet av utryddelse. Hva er det som truer dem? Og hva gjøres for å gi arten bedre muligheter til å overleve?

Skriv en saktekst. Du kan f.eks. skrive en informativ tekst der du beskriver hva du har funnet ut, eller et debattinnlegg der du argumenterer for hvilke konsekvenser du mener dette bør få.

Kompetansemål

norsk:

- delta i diskusjoner med begrunnede meninger og saklig argumentasjon
- skrive ulike typer tekster etter mønster av eksempeltekster og andre kilder
- skrive kreative, informative, reflekterende og argumenterende tekster på hovedmål og sidemål med begrunnede synspunkter og tilpasset mottaker, formål og medium

sanfunnsfag:

- vise korleis hendingar kan framstillast ulikt, og drøfte korleis interesser og ideologi kan prege synet på kva som blir opplevd som fakta og sanning